

Drobné záchranné výzkumy na Berounsku

Daniel Stolz – Dana Stolzová

BAVORYNĚ

Při kontrole výkopů pro kabely VN a NN na východním a jihovýchodním okraji obce byla zjištěna na dně výkopu v jižní části stavby šedočerná vrstva obsahující početné zlomky pravěké keramiky z doby bronzové (*obr. 1*).

Lokalizace a historie naleziště a vztah k přírodnímu prostředí

Lokalita se nachází na jihovýchodním kraji obce na pravém břehu Červeného potoka (*obr. 1*). Souřadnice JTSK: linie 778311 1059542, 778322 1059555, 778343 1059588. Archeologické situace v těchto místech dosud nebyly zachyceny.

Naleziště leží v nadmořské výšce 278 m v rovinatém terénu nivy Červeného potoka. Jeho současné koryto se nachází 80 m severozápadně od místa výzkumu. Podloží zde tvoří kvartérní štěrkopísky. V nejbližším okolí převládají kvartérní štěrkopísky, hlinitokamenité sedimenty a paleozoické břidlice s pokryvem hnědých půd, hnědozemě a nivních půd.

Popis nálezové situace, archeologických situací a nálezů

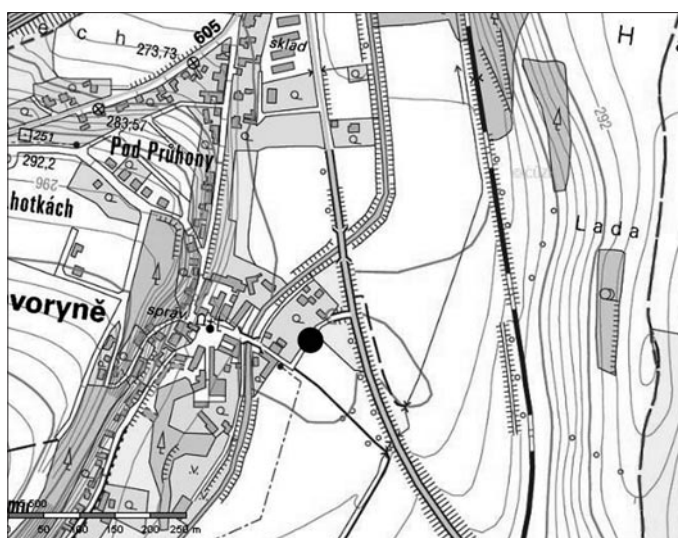
Na území Bavoryně známe četná archeologická naleziště. Z tohoto důvodu byl celý průběh výkopů, jdoucích po východním a jižním okraji obce, zkontrolován při několika návštěvách od 7. 10. do 25. 10. 2011. Archeologické situace byly zjištěny pouze v nejjižnějším úseku stavby. Před parcelou č. 191/13 vystupovala ze dna výkopu šedočerná vrstva s archeologickými nálezy (*obr. 2*). Končila zhruba po 55 m před parcelou č. 217/3, neboť se zde terén a tím i výkop nepatrně zvedal. Vrstva tedy zcela jistě pokračuje na obou koncích, jen nemohla být kvůli malé hloubce výkopu dále sledována.

Popis a sled vrstev (*obr. 2*)

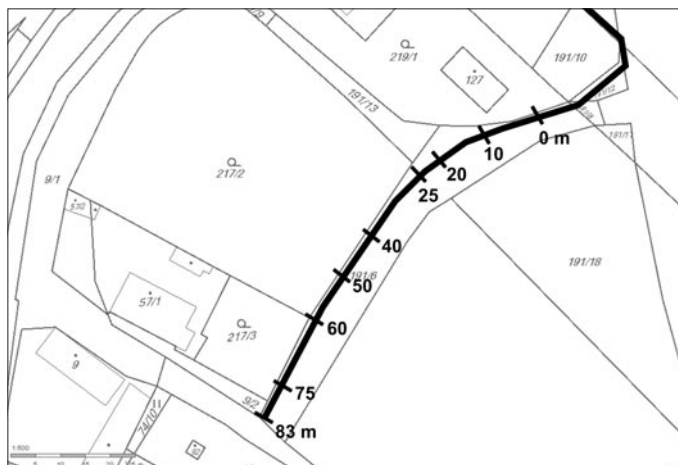
Měřeno od jihovýchodního okraje domu č. p. 85 zhruba po deseti metrech podél jihovýchodního okraje parcel č. 217/2 a 217/3.

1. šedohnědá hlinitá (původní ornice); 2. hnědá prachovitohlinitá; 3. šedočerná hlinitá; 4. asfalt; 5. hnědá hlinitá s valuny; 6. novodobé navážky a šedohnědá hlinitá (původní ornice).

0 m: 4. 20 cm; 5. 35 cm; 2. nejméně 45 cm; cca 10 m: 4. 20 cm; 5. 35 cm; 2. nejméně 45 cm; okolo

Obr. 1. Bavoryně, okres Beroun. Poloha lokality

Obr. 2. Bavoryně, okres Beroun. Výřez z katastrální mapy s vyznačením rýhy a bodů měření

20 m začíná vrstva 3 vybíhat ze dna výkopu; cca 20 m: 6. 40 cm; 2. 80 cm; 3. nejméně 5 cm; cca 25 m: 1. 35 cm; 2. 80 cm; 3. nejméně 15 cm; cca 40 m: 1. 30 cm; 2. 80 cm; 3. nejméně 10 cm; cca 50 m: 1. 30 cm; 2. 75 cm; 3. nejméně 15 cm; cca 60 m: 1. 35 cm; 2. 70 cm; 3. nejméně 25 cm; okolo cca 75 m zabíhá vrstva 3 do dna výkopu; cca 83 m (konec výkopu na rohu ulice): 1. 40 cm; 2. nejméně 80 cm.

Vrstva 3

Výplň: 3. šedočerná hlinitá. **Rozměry:** délka nejméně 55 m, mocnost nejméně 25 cm. **Nálezy:** 31 ks pravěké keramiky. **Rozbor keramiky:** zachování: 27 ks stěn, 1 ks dna se stěnou, 1 ks okraje, 1 ks ucha a 1 ks plastické pásky; velikost: 21 ks 0–3 cm, 8 ks 3–6 cm, 2 ks 6–9 cm. Výzdoba a technické prvky: jednou stěna se setřelým prstováním (obr. 12:4), jeden zlomek odlomené prstované pásky (obr. 12:2), jeden vodorovný jazykovitý výčnělek (obr. 12:5) a zlomek čtyřbokého ucha. Okraj je vodorovně seříznutý a kolmý (obr. 12:1). **Datace:** střední až mladší doba bronzová

Závěr

Vrstva č. 3 s četnými nálezy keramiky ze střední až mladší doby bronzové dokazuje existenci doposud neznámého sídliště. Nad ní uložená mohutná vrstva č. 2 svědčí o výrazné splachové a náplavové činnosti v dnešní nivě Červeného potoka zhruba v posledních dvou až třech tisíciletích. Podobná situace byla zdokumentována i u sousední říčky Litavky (Stolz – Stolzová 2001, 335). Výrazné holocenní nivní sedimenty v údolí Červeného potoka i Litavky rovněž potvrzuje geologická mapa 1 : 50 000. Oba výzkumy tedy dokazují, že se pod těmito sedimenty skrývá řada pravěkých lokalit. Ty mohou být zjištěny pouze při výkopových pracích zasahujících do větších hloubek (aspoň jeden metr a více).

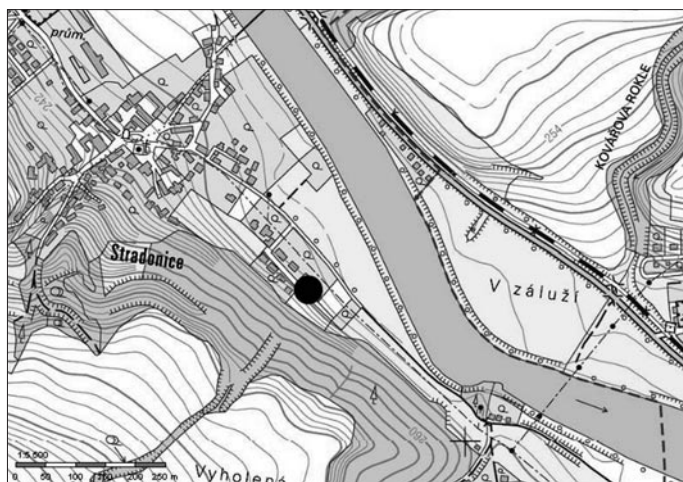
STRADONICE

V dubnu až květnu roku 2001 probíhala pokládka kabelů NN v jihovýchodní části obce Stradonice (obr. 3). Byly zde zdokumentovány archeologické situace v podobě vrstvy s nálezy pravěké a středověké keramiky a novověká meliorační rýha. Shodná vrstva s nálezy byla dále zachycena při stavbě rodinného domu nebo plotu (či obojího) na parc. č. 86/40 v roce 2003.

Lokalizace a historie naleziště a vztah k přírodnímu prostředí

Výkop pro kabel se nalézal v jihovýchodní části obce v ulici Pod Horou. Koordináty místa výzkumu S-JTSK: vrstva – linie 772277 1049733, 772269 1049742; objekt 1 – okolo bodu 772266 1049746. Archeologické situace v těchto místech doposud nebyly zachyceny.

Lokalita je situována v údolí Berounky na rozhraní poměrně strmého svahu a začínající nivy. Terén zde představuje mírný svah směrem k severovýchodu v nadmořské výšce 228–230 m. Vzdálenost lokality od tohoto nejbližšího vodního toku je 150 m s převýšením 6 m nad jeho současnou hladinu. V místě naleziště tvoří podloží podle geologické mapy ČR (<http://www.geologicke-mapy.cz/>) paleozoické a proteozoické břidlice s pokryvem hnědých půd. Podle archeologického výzkumu však podloží tvoří jílovité sedimenty s příměsí rozpadlé břidlice. V nejbližším okolí převažují u podloží paleozoické břidlice a v blízkosti toku Berounky pleistocenní terasové štěrky s překryvem hnědých půd a v malém množství hnědozemě a rankeru.

Obr. 3. Stradonice, okres Beroun. Poloha lokality

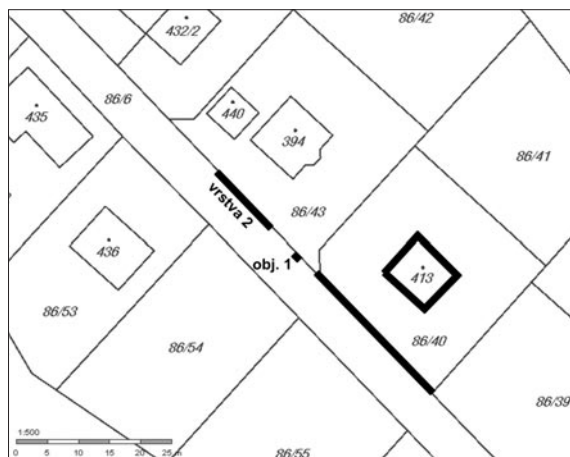
Popis nálezové situace, archeologických situací a nálezů

Výkopové práce na rýze o celkové délce cca 200 m byly sledovány v březnu až květnu roku 2001. Vrstva s pravěkou keramikou byla zjištěna a zdokumentována 6. 4. před domem na parc. č. 86/43. Vrstva (č. 2) měla délku nejméně 11,6 m, ale její jihovýchodní konec nebyl zřetelný. Archeologické nálezy však v těchto místech už nebyly zjištěny (u jižního konce parc. č. 86/43 a před parc. č. 86/40). Zhruba o měsíc později byl zdokumentován malý objekt (č. 1) vyplněný kameny a břidlicí, který můžeme interpretovat jako meliorační kanál.

Dne 29. 3. 2003 byla zjištěna stavba rodinného domu na parc. č. 86/40 s již zalitými základovými pasy. Výkopové práce pro tuto stavbu nebyly ohlášeny. Při obhlídce vybagrované zeminy ze základů a ze stavby plotu na jihozápadní straně parcely bylo nalezeno několik zlomků pravěké keramiky v tmavě šedohnědé písčitobřidlicovohlinité zemině. Na tuto parcelu tedy pokračuje tmavě šedohnědá písčitobřidlicovohlinitá vrstva, která byla zjištěna při pokládce kabelů NN před sousední parcelou.

Vrstva 2 (obr. 4)

Popis: vrstva. **Rozměry zjištěné v liniovém výkopu:** délka cca 1160 cm (východní konec byl nezřetelný), hloubka 28 cm. **Výplň:** 2. tmavě šedohnědá písčitobřidlicovohlinitá (více břidlice než vr. 1), stří. ul. **Nadloží:** 1. šedohnědá písčitobřidlicovohlinitá (ornice). **Podloží v liniovém výkopu:** 3. světle hnědá břidlicovojlovitá; 4. hnědá jílovitobřidlicová (ojediněle valouny). **Nálezy z obou akcí:** 23 ks pravěké keramiky a 3 ks keramiky z vrcholného středověku (ta může pocházet i z vrstvy 1). **Rozbor pravěké keramiky:** zachování: 3 ks okraje, 2 ks den, 18 ks stěn; velikost: 8 ks 0–3 cm, 11 ks 3–6 cm, 3 ks 6–9 cm, 1 ks 12–15 cm. Keramika je většinou silnostěnná (6–10 mm), tvrdě pálená šedohnědé až šedočervené barvy často s příměsí drobných kamínků nebo písku. Dva zlomky jemnostěnné keramiky jsou z plaveného těsta a mají šedou barvu. Oba jsou výrazně omleté. První okraj je lehce ovalený a ven vyhnutý (obr. 12:7). Další okraj je jednoduchý a jen lehce zatažený (obr. 12:8). Poslední zlomek z okraje je kyjovitý a ven vyhnutý a v těstě má příměs tuhy (obr. 12:6). Lze ho bezpečně zařadit do doby laténské. Ostatní keramika tuto dataci nevyklučuje, i když není úplně vyloučena i přítomnost dalších období. **Rozbor středověké keramiky:** dva zlomky těl a zlomek profilovaného okraje lze datovat do vrcholného středověku. **Datace:** doba laténská a vrcholný středověk

Obr. 4. Stradonice, okres Beroun. Výřez z katastrální mapy s vyznačením vrstvy 2, objektu 1 a základů rodinného domu a plotu, z jejichž výkopu pochází zemina s archeologickými nálezy

Závěr

Při pokládce kabelů NN na jaře roku 2001 a při stavbě rodinného domu v roce 2003 bylo zjištěno v jiho-východní části obce Stradonice nové laténské osídlení v podobě vrstvy s nepočtenými nálezy keramiky. Bohužel kvůli charakteru obou výzkumů a zachyceným situacím se nemůžeme přesněji vyjádřit k rozsahu a struktuře sídliště. Zjištěné sídliště nám tak alespoň rozšiřuje síť laténských lokalit v bezprostředním okolí stradonického oppida (podrobněji Polišenský 2003).

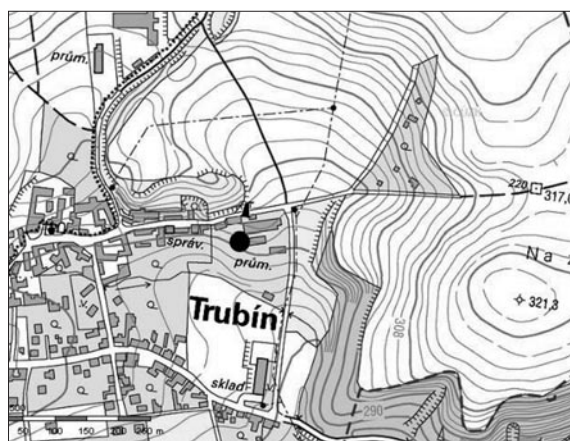
TRUBÍN

Při kontrole základové jámy pro skladovou halu firmy Linea v Trubíně (obr. 5) v létě roku 2001 byly zdokumentovány dva objekty ze starší doby bronzové.

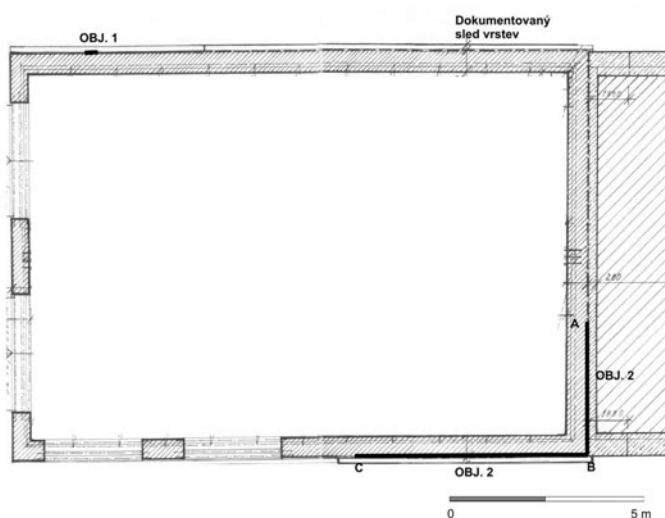
Lokalizace a historie naleziště a vztah k přírodnímu prostředí

Prostor staveniště haly se nacházel na severovýchodním okraji obce Trubín. Koordináty stavby S-JTSK: plocha 774551 1054674, 774527 1054670, 774525 1054681, 774549 1054684. Archeologické situace v těchto místech doposud nebyly zachyceny.

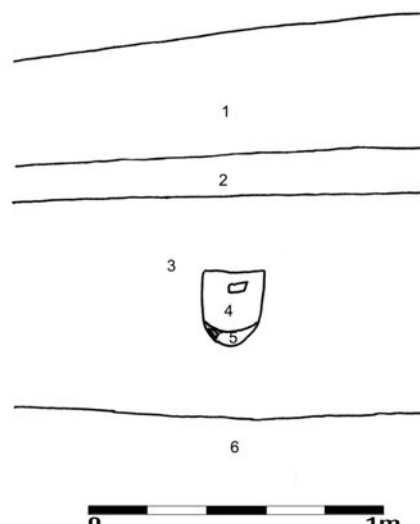
Naleziště leží na jižně orientovaném svahu na severním okraji údolí vymodelovaného Počapelským potokem v nadmořské výšce 282 m. Nejbližší vodní zdroj představuje jeho bezejmenný levobřežní přítok, který protéká 80 m jižně od lokality. Substrát zde tvoří paleozoické břidlice. V nejbližším okolí převládají paleozoické břidlice a hlinitokamenité sedimenty, na které nasedají hnědozemě a hnědé půdy.

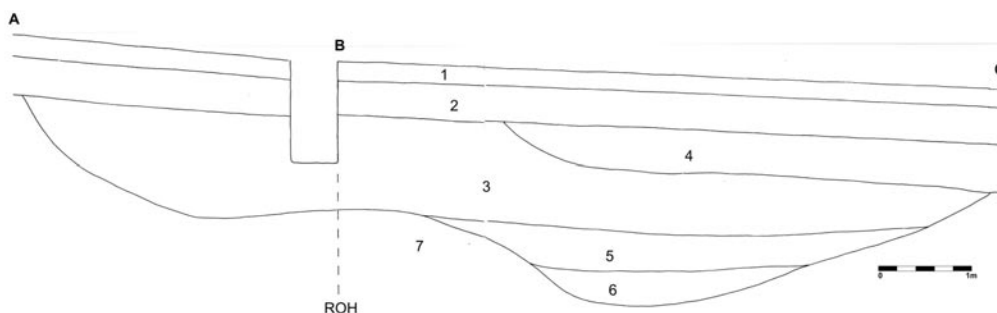
Obr. 5. Trubín, okres Beroun. Poloha lokality

Obr. 6. Trubín, okres Beroun. Základy stavby haly s vyznačením zkoumaných situací

Obr. 7. Trubín, okres Beroun. Profil objektu 1

Obr. 8. Trubín, okres Beroun. Profil objektu 2

Popis nálezné situace, archeologických situací a nálezů

Při návštěvě staveniště 10. července 2001 byla zkontrolována vybagrovaná stavební jáma o rozměrech 15 × 10 m a hloubce přes 2 m v severní části a dvě rýhy pro základové pasy na prostoru o rozměrech 10 × 10 m spojující stávající skladovou halu (na východě) a budovanou skladovou halu (na západě; obr. 6). Na severní stěně základové jámy byl zjištěn jeden malý objekt (obr. 7) a v jihovýchodním rohu další rozsáhlejší objekt (obr. 8). Oba objekty byly kresebně dokumentovány a ovzorkovány.

Ve východní části severní stěny základové jámy a severní rýze pro základ spojující stávající a budovanou halu byl zjištěn následující sled vrstev: 30 cm – 1. navážky; 35 cm – 2. hnědá hlinitá; 40 cm – 3. tmavě hnědá hlinitá (ojedinele KA); 30 cm – 4. šedohnědá promíšenina břidlice a hlíny (občas valouny); 50 cm – 5. rozpadlá břidlice. Vrstva 3 byla vzorkována. Nebyly z ní však získány žádné archeologické nálezy. Vrstva 3 byla také vzorkována v okolí objektu 1, kdy z ní byl získán jeden omlutý zloмок keramiky.

Objekt 1 (obr. 7)

Popis: jamka s přímými, šikmými stěnami a konkávním dnem. **Rozměry:** délka 21 cm, hloubka 24 cm. **Výplň:** 4. tmavě hnědá hlinitá (s uhlíky); 5. černá uhlíkatá. **Nadloží:** 1. navážky, 2. hnědá hlinitá; 3. tmavě hnědá hlinitá (málo úlomky břidlice). **Podloží:** 6. břidlice. **Nálezy:** 7 ks keramiky a 1 ks mazanice (vše z vrstvy 5). **Rozbor keramiky:** Zachování: 6 ks stěn a 1 ks okraje. Velikost: 5 ks 0–3 cm, 2 ks 3–6 cm. Všechny zlomky jsou nezdobené. Okraj je seříznutý a ven vyhnutý a mohl by náležet starší době bronzové (obr. 12:14). **Datace:** pravděpodobně starší doba bronzová.

Objekt 2 (obr. 8)

Popis: jamka s konkávními stěnami a konkávním dnem. **Rozměry:** délka 700 cm, šířka 336 cm, hloubka 142 cm. **Výplň:** 3. tmavě hnědá hlinitá (občas břidlice); 5. tmavě hnědá hlinitojílovitá; 6. šedohnědá jílovitobřidlicová (40/60). **Nadloží:** 1. navážky, 2. hnědá hlinitá (původní ornice); 4. světle hnědá hlinitá. **Podloží:** 7. břidlice. **Nálezy:** 44 ks keramiky a 6 ks kamenů. **Rozbor keramiky:** Zachování: 42 ks stěn, 1 ks dna se stěnou (obr. 12:17) a 1 ks ouška (obr. 12:16). Velikost: 29 ks 0–3 cm, 14 ks 3–6 cm a 1 ks 6–9 cm. Všechny zlomky jsou nezdobené. Jedno odsazené hrdlo (obr. 12:15) a jedno drsnění povrchu naznačuje dataci do starší doby bronzové. **Pozorování:** konkávní tvar jámy a vrstva 6 by mohly naznačovat, že se jedná o přírodní depresi sloužící jako příležitostná vodoteč. **Datace:** starší doba bronzová.

Závěr

Při malém záchranném výzkumu na stavbě skladovací haly byly prozkoumány dva objekty. Obsahovaly nepočtenou a nevýraznou keramiku, která pravděpodobně patří do starší doby bronzové. Výzkum tak obohatil osídlení trubínského katastru o další pravěké období. Doposud odsud registrujeme osídlení z mezolitu, kultury s lineární keramikou, kultury s vypíchanou keramikou, z časného eneolitu, doby bronzové, pozdní doby halštatské, doby laténské, doby římské a raného středověku (Benková 1997; Levinský – Stolz 2013; Stolz 2007).

VŠERADICE

V březnu a dubnu 2004 probíhala kontrola výkopu pro přívod telekomunikačního kabelu pro Podbrdy (celý výkop vedl v katastrálním území Všeradice), při kterém byly zjištěny a zdokumentovány dva archeologické objekty náležející do pozdní doby halštatské.

Lokalizace a historie naleziště a vztah k přírodnímu prostředí

Objekty byly zjištěny cca 500 m jihovýchodně od všeradického nádraží ve východním sousedství silniční přípojky z Všeradice na silnici mezi Vižinou a Podbrdy (obr. 9). Koordináty S-JTSK: objekt 1 – okolo bodu 768261 1064663; objekt 2 – okolo bodu 768265, 1064649. Archeologické situace v těchto místech doposud nebyly zachyceny.

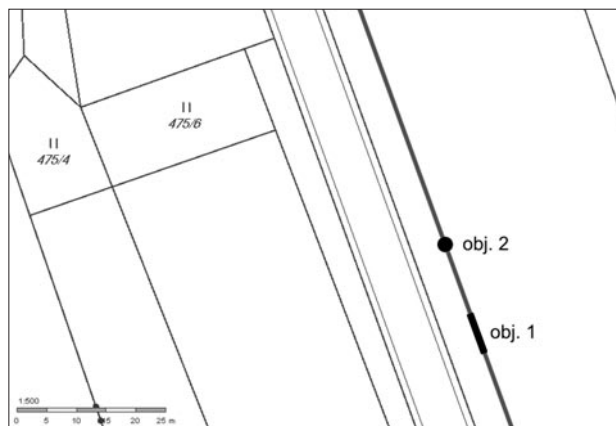
Naleziště leží na mírném severním svahu, který přechází do nivy Svinařského potoka v nadmořské výšce 332–334 m. Nejbližší vodoteč představuje bezejmenný drobný přítok Svinařského potoka protékající 90 m severně od lokality. Podloží zde tvoří kvartérní písčitohlinité sedimenty s pokryvem dystrické kambizemě. V nejbližším okolí rovněž převládají kvartérní písčitohlinité sedimenty s pokryvem dystrické kambizemě, luvizemě, fluvizemě a hnědozemě.

Popis nálezové situace, archeologických situací a nálezů

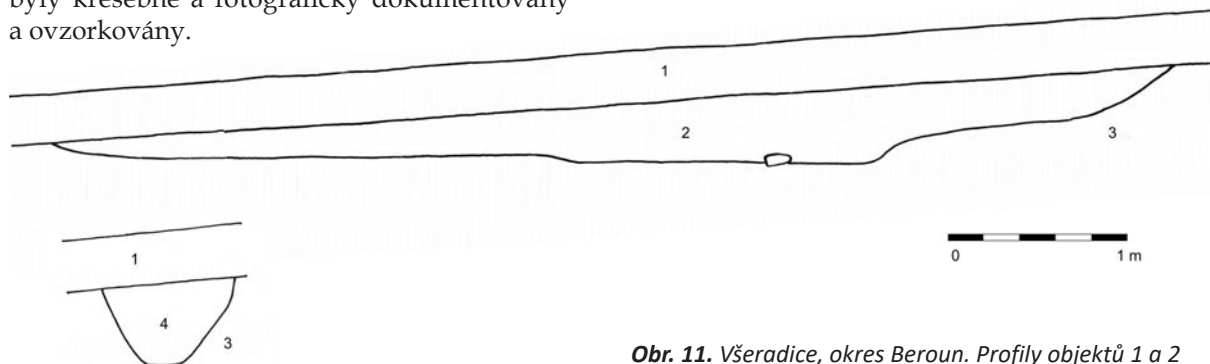
Rýha byla sledována po celé délce cca 1,2 km v březnu a dubnu roku 2004. Dva archeologické objekty byly zjištěny a prozkoumány 23. 3. zhruba 90 m jižním směrem od drobné bezejmenné vodoteče (obr. 9; 10). Podloží zde tvořil světle šedohnědý písčitojilovitý sediment s četnými valouny o velikosti 10–40 cm. Oba objekty byly kresebně a fotograficky dokumentovány a ovzorkovány.

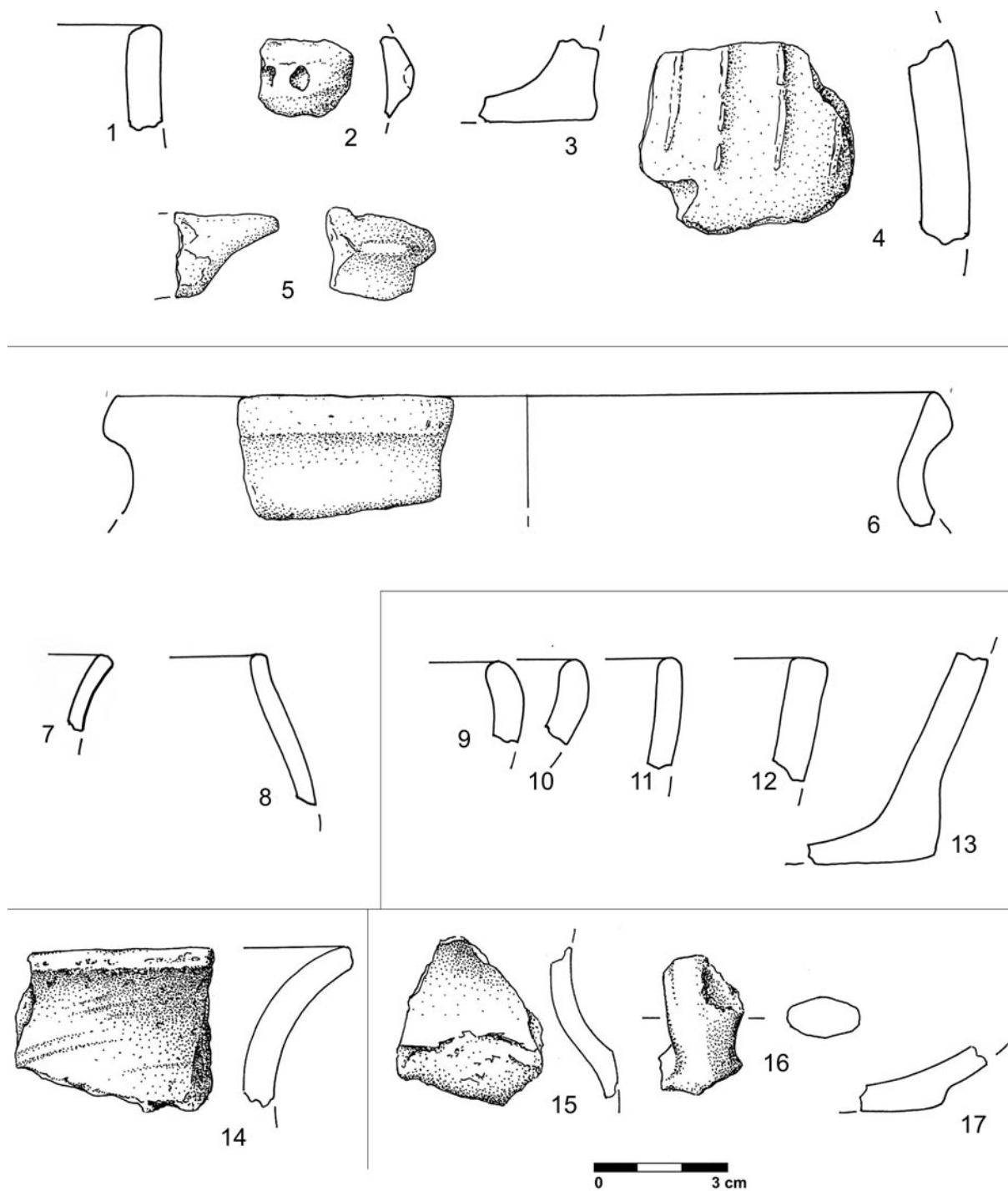
Obr. 9. Všeradice, okres Beroun. Poloha lokality

Obr. 10. Všeradice, okres Beroun. Výřez z katastrální mapy s vyznačením rýhy a objektů

Obr. 11. Všeradice, okres Beroun. Profily objektů 1 a 2

Obr. 12. Vybraná keramika z Bavoryně (1–5), Stradonic (6–8), Všeradice (9–13) a Trubína (14 obj. 1; 15–17 obj. 2).
Kresba I. Vajglová

Objekt 1 (obr. 11)

Rozměry: délka 630 cm, hloubka 42 cm. **Popis:** jáma s konkávními stěnami, které přecházely do plochého, stupňovitého dna. **Výplň:** 2. šedá písčitohlinitojílovitá (velké množství uhlíků), stř. ul. **Nadloží:** 1. světle šedohnědá hlinitojílovitá, stř. ul. **Podloží:** 3. světle šedohnědá písčitojílovitá s četnými valouny o vel. 10–40 cm. **Nálezy:** 40 ks keramiky, 7 ks mazanice (bez otisků a úpravy povrchu), 1 ks kamene (ústěp) a uhlíky. **Rozbor keramiky:** zachování: 33 stěn, 4 okraje a 3 dna se stěnou; velikost: 18 ks 0–3 cm, 18 ks 3–6 cm, 4 ks 6–9 cm. Typy okrajů: 2 ks ovalené a lehce zatažené (obr. 12:9–10), 1 ks jednoduchý a kolmý (obr. 12:11) a 1 ks seříznutý a lehce ven vyhnutý (obr. 12:12). Výzdoba nebyla identifikována. Pouze několik zlomků mělo na povrchu zbytky setřené tuhy. Podle zlomků dvou misek se zataženým okrajem (obr. 12:9–10) a zbytků tuhy na několika jedincích můžeme celý soubor zařadit do pozdní doby halštatské. **Interpretace:** pravděpodobně polozemnice. **Datace:** pozdní doba halštatská.

Objekt 2 (obr. 11)

Rozměry: délka 74 cm, hloubka 44 cm. **Popis:** jáma s přímými šikmými stěnami, které přecházely do lehce konkávního dna. **Výplň:** 4. tmavě šedočerná hlinitojílovitá (občas uhlíky), stř. ul. **Nadloží:** 1. světle šedohnědá hlinitojílovitá, stř. ul. **Podloží:** 3. světle šedohnědá písčitojílovitá s četnými valouny o vel. 10–40 cm. **Nálezy:** 0. **Interpretace:** jáma. **Datace:** na základě objektu č. 1 asi také pozdní doba halštatská.

Závěr

Záchranný výzkum odhalil v rýze pro telekomunikační kabel dva objekty. První objekt pravděpodobně představuje polozemnici, kterou můžeme na základě nepočetné keramiky datovat do pozdní doby halštatské. Druhý objekt byl bez archeologických nálezů.

Výzkum tak obohatil naše znalosti pravěkého osídlení Svinařského potoka o další neznámou lokalitu. Až do nedávné doby se jevílo údolí tohoto potoka jako oblast s minimem archeologických nálezů. Teprve povrchový průzkum v minulém desetiletí odhalil poměrně bohaté osídlení od neolitu až do raného středověku (Stolz 2006), které se bude bezpochyby zahušťovat dalšími povrchovými průzkumy a záchrannými archeologickými výzkumy (např. Lutovský a kol. 2011, 1175).

LITERATURA

- Benková, I. 1997: Chata ze starší doby římské v Trubíně, okr. Beroun, *Archeologie ve středních Čechách* 1, 303–308.
- Levinský, O. – Stolz, D. 2013: Mezolitické sídliště z Trubína, okr. Beroun, *Archeologie ve středních Čechách* 17, 19–30.
- Lutovský, M. a kol. 2011: Terénní výzkumy Ústavu archeologické památkové péče středních Čech v letech 2009 a 2010, *Archeologie ve středních Čechách* 15, 1147–1197.
- Polišenský, T. 2003: Příspěvek ke studiu zázemí oppid ve středních Čechách, *Archeologie ve středních Čechách* 7, 245–255.
- Stolz, D. 2006: Předběžné výsledky povrchového průzkumu údolí Svinařského potoka (okr. Beroun), *Archeologie ve středních Čechách* 10, 747–761.
- Stolz, D. 2007: Časně eneolitický příkop v Trubíně. In: R. Tichý (ed.), *Otázky neolitu eneolitu našich zemí – Hradec Králové 2006*. Archeologické studie Univerzity Hradec Králové I. Hradec Králové, 129–130.
- Stolz, D. – Stolzová, D. 2001: Přehled archeologických výzkumů na Berounsku v letech 1999–2000 a drobné záchranné akce v Chodouni, Praskolesích a Stradonicích, *Archeologie ve středních Čechách* 5, 333–346.

Small-scale rescue excavations in the Beroun region

Bavoryně: During supervision of excavations for cables, a grey-black layer containing numerous fragments of Bronze Age pottery was discovered at the bottom of the trench in the south part of the construction site. **Stradonice:** During supervision of excavations for cables, several archaeological situations in the form of a layer with finds of prehistoric and medieval pottery and a modern-era drainage groove were documented. **Trubín:** During supervision of excavation work, two features dating from the Early Bronze Age were documented. **Všeradice:** During supervision of excavation work, two features dating from the Hallstatt period were discovered and documented.

(English by Jan Machula)

Fig. 1.–2. Bavoryně, Beroun District. Location of the site

Fig. 3.–4. Stradonice, Beroun District. Location of the site

Fig. 5.–6. Trubín, Beroun District. Location of the site

Fig. 7.–8. Trubín, Beroun District. Profiles of features 1 and 2

Fig. 9.–10. Všeradice, Beroun District. Location of the site

Fig. 11. Všeradice, Beroun District. Profiles of features 1 and 2

Fig. 12. Selected pottery from Bavoryně (1–5), Stradonice (6–8), Všeradice (9–13) and Trubín (14 feature 1; 15–17 feature 2)
